

- den spesialist i fjellsport

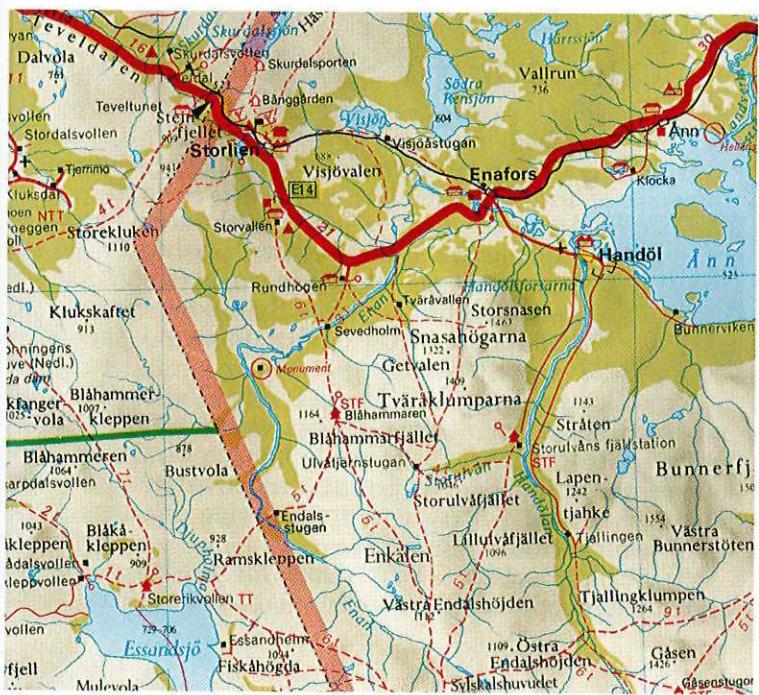
AXEL BRUUN AS
PRINSENS GATE 30
TRONDHEIM

Foto: Trond Aarås

"En skitur i Syltrakterne påskan 1927" av Axel Guldahl er en beretning fra en påsketur som utviklet seg dramatisk. Artikkelen ble trykket i tidsskriftet "På skidor", organ for "Föreningen för Skidlöpningens främjande i Sverige" i 1928. Turen startet fra Storlien og var planlagt å ende opp på Røros etter 5 dager i fjellet. Men de fem studentene møtte vind og kraftig snøvær allerede første dag.

For å gjøre det litt lettere å følge med i artikkelen tar vi med et kartutsnitt fra et av dagens oversiktskart over området, *Cappelens bil- og turistkart*, blad 3, Møre og Trøndelag.

At beretningen ble skrevet for det svenske tidsskriftet "På skidor" skyldes vel at de fem studentene kom ned på svensk side av grensen og at unsetningsekspedisjonene ble organisert derfra. Refleksjonene de hadde etter denne opplevelsen om forberedelser, mat, drikke, utstyr og beredskap mot ulykker er også interessante.

En skitur i Syltrakterne påskken 1927

av AXEL GULDAHL.

sommer mottok jeg fra sekretær Nordenson, tidsskriftet "På Skidors" redaktør, en opfordring om at skrive en beretning om den strabadsiose skitur i Syltrakterne, som fire andre studenter og jeg foretok i snestormen påskken 1927.

For at kunne gi en korrekt og fyldestgjørende beretning om turen, samt for at flest mulige av de erfaringer, som hver enkelt deltager naturlig måtte komme til at gjøre, skal komme andre til gode, har jeg utarbeidet beretningen i fællesskap med stud. Ottesen. Turens øvrige deltagere tiltrær i alle dele nedenstående.

Vi vil da først og fremst takke for al den velvilje og uegennytte opofrelse, hvormed vi blev møtt fra svensk

hold. Såvel fra private som fra det offentlige blev der vist en enestående offervilje, og dette vil vi tilskrive at turen, som syntes at skulle få et så trist forløb for os, kun blev et rikt minde. Vi føler os alle i dyp taknemlighet for dette.

Palmesøndag drog studenterne Baumann, Guldahl, Hellan og Ottesen til Tevldalen, hvor vi hadde leiet os ind på en bondegård, for der at tilbringe 4–5 dager før turen Storlien—Röros blev påbegynt. Vi hadde alle god skitræning. Her hos os drives nemlig skisporten helt fra sneen kommer til den går, og påsketuren danner som regel den festlige avslutning av vinterens skiidræt. Disse dager i Tevldalen anvendtes til længere dagsturer; blandt andre foretok vi den første dag en skitur på ca. 5 mil til Blåhammarstugan og tilbake i temmelig stygt veir og tungt føre. Onsdag kom stud. Benterud fra Trondhjem for sammen med os at foreta den planlagte tur. Denne skulle påbegynnes Langfredag morgen, og den i fællesskap planlagte rute var Storlien — Stor-Erikvold — Stuedal — Jensvold — Röros, med overnatning på nævnte steder. En sådan rute kan under almindelig forhold ikke siges at stille nogen store krav til en skiløper. Terraenget er gjennemgående let og dagsmarchene forholdsvis korte, da jo hele turen nærmest var ment at være en fornöielsetur.

Utrustningen var også basert på dette. Selvfølgelig var vi så godt utstyrt, at vi nogenlunde rustet kunde møte alle eventualiteter; men ting som overnatning ute i snestorm var vi ikke forberedt på, og var derfor ikke forsynt med telt, soveposer, spader eller ökser. Hver av os brukte Bergans meis sæk, som vi anser helt fortrinlig, og vor utrustning forøvrig måtte siges at være bra under almindelig forhold. Således hadde vi 3 sæt kart og 3 kompas og et skiseil, som dog ikke kom til anvendelse som sådant. Enhver var vel utstyrt med undertøi, strømper, bukser og skotøi, og alle undtagen Benterud var utstyrt med vindjakker. Gode uldvanter og uldluer hadde vi også allesammen.

Da vi hadde tat sigte på at ha proviant nok for raster underveis i 4 à 5 dager, medbragtes i hver sæk 2 kg. brød, tilstrækkelig smør og nærende pålæg, 1½ boks turistproviant, kokte egg, chokolade, appelsiner og fyrtikker. Desuden hadde hver mand thermosflaske, som på Storlien fyldtes med varm bouillon, og som skulle fyldes på hver hytte hvor vi overnattet. En av deltagerne medbragte et litet

husapotek samt brændevin. Skiuutstyret var for alles vedkommende almindelige norske terrængski av hickory, moderne bindinger og staver. Extra remmer og snøre til eventuelle surringer og reparasjoner hadde alle med, dog ikke andet verktøy end sportskniver. Det medbragtes selvfølgelig skismurning for alle føreforhold. Hver sæk veide ved starten ca. 15 kg.

Axel Guldahl. Trygve Benterud. Karl Ottesen. Kaare Helland. Karl Baumann.

Med denne utrustning skulde vi så etter planen starte Langfredags morgen. Veiret var nokså dårlig; men etter endel rådslagning blev vi dog enige om at gå, da vi fandt at veiret ikke ga anledning til ængstelse, så meget mere som vi av gamle fjeldfolk hadde hørt, at uveir så sent på året sjeldent varte flere dager i træk. På grund av forskjellige uheld kom vi noget sent avgårde*) fra Storlien; men da første dagsmarch var temmelig kort, ca. 35 km., mente vi dog at ha rundelig tid før mørkret intrådte. Efter hvert som tiden gik tiltok sneveiret og vinden sådan, at orienteringen etterhvert vanskelig gjordes, indtil vi om ettermidda-

*) i väg.

gen befandt os ute i en veritabel snestorm. Vi holdt så rast ved Enälv litt nordvest for Blåhammaren. Vi spiste da godt, og den medbragte bouillon blev drukket før vi gikk videre. Planen var at følge Enälv opever til Reksrös nr. 158 for der at bøie av til sydvest mot Essandsjöen. Det snedde nu så voldsomt, at fremmarchen i høi grad blev hemmet. Skiene bar ikke længer, og vi sank for hvert skridt dypt ned i sneen, og vi måtte stadig skifte om at gå først og "tråkke löipe".*) Denne sene fremmarch i forbindelse med at vi mistet orienteringen på grund av sneveiret og at kompassene var upålitelige, gjorde at vi böiet av for tidlig, og således hele fredag trodde at befinde os længer syd end tilfældet var. Mørket faldt etterhvert på, og da intet tydet på at vi var i nærheten av Essandsjöen eller hytten, gik den uhyggelige sandhet op for os, at vi var gåt vild i stormen. Vi hadde da intet andet at gjøre end at finde et sted, som kunde gi os ly mot stormen, og hvor vi kunde tilbringe natten. Under en stor sneskavl**) lavet vi så ved hjælp av skiene og skiseilet et vern mot stormen. Dette kröp vi så under og klumpet os tæt sammen for mest mulig at holde hverandre varme. Trods vi var temmelig utkjörte, turde vi dog ikke lægge os til at sove, da kulden var gjennemtrængende og vi frygtes forfrysninger, ja kanhænd kunde sövn den natten bli vor sidste. Vort leie var meget ubehagelig, og Benterud fik da også voldsomme senestrækninger i begge ben, som varte hele natten; men da vi alle trodde næste dag at være i hus, syntes dog ingen av os at situationen var fortvivlet. Stormen tiltok imidlertid etterhvert, og da til stadighet deler av skavlen raste ned, skjönte vi at denne vokset over os. Så ved 3-tiden lørdag morgen raste en så stor del av skavlen ned over os, at vi med nød og neppe kunde komme løs. Vi måtte grave ski og sækker frem av skavlen; men forskjellige ting hvori blandt Benteruds og Ottesens vanter var forsvundne. Stormen var nu på det høieste, og mørket bidrog også sit til at situationen syntes trøsteslös. Allerede på dette tidspunkt anså vi det for vor eneste utvei at söke nordover for at träffe på jernbanelinjen, som fra Storlien går ret östover. Denne tanke måtte imidlertid opgis, da stormen i så tilfælde måtte forceres, hvilket viste sig håblöst. Vi holdt da

*) spåra. **) snödriva.

under veiret og gav os tilfældigheterne ivold. Vi blåste bokstavelig talt med stormen og måtte i et vækk rope og skrike til hverandre for at være forvisset om at vi var sammen alle fem, da en adskillelse nu i mørket kunde være skæbnesvanger.*). Vi så nemlig ikke en hånd foran os, og stormen overdøvet alle rop.

PA træningstur i fjället føre färden.

Efterhvert som det lysnet av dag (lördag) så vi imidlertid at terrænet böd mindre og mindre beskyttelse mot veiret. Vi bygget så et vern av kvist for at ha ly under en rast og spise. Vi skjönte da at vi, som vår eneste redning, var nødt til at holde nordover. Som sagt så gjort.

Der begynte så en hård march mot veiret. Stormen pisket os ret i ansigtet, som snart blev dækket af is. Kræfterne ebbet langsomt ut, og især for Benteruds vedkommende var dette tilfælde. Senestrækket i benene den sidste nat i forbindelse med den mindre hensigtsmessige utrustning bidrog i høj grad til dette. Da han till slut var helt utmattet, sökte vi ned i lavere lände. Herunder mistet Benterud den ene skien, da bindingen gik op uten at han, utmattet som han var, merket det. Skien forsvandt i stormen og al sökning efter den var forgjæves. Alt syntes håbløst, indtil vi endelig støtte på en varding. Denne forsøgte vi at følge, men forgjæves. Under et glött**) i stormen syntes Ottesen at se Essandsjötrakterne, og da stillingen var kritisk, fandt

*) ödesdiger. **) uppehåll.

han det rigtigst, som den der var i bedst kondition, på egen hånd at söke frem til folk efter hjælp. Han holdt så nedover mot disse trakter og kom ute på eftermiddagen ned på nogen store myrstrækninger; men hvor dette var er han ikke klar over.

Efter megen omflakken på disse flater, støtte han på en varding, og da han trodde denne måtte føre til Stor-Erikvolden, fulgtes denne med fornyet håb. Imidlertid, natten faldt på og mørket umuliggjorde videre fremtrængningen langs vardingens. Han var nu oppe på höifjeldet, hvor stormen raste med uformindsket kraft, og da han i sin utmattede tilstand af rædsel for at sogne ikke turde avvente dagslysets komme ved vardingens, holdt han undav stormen for at finde ly i lavere teræng. Her holdt han rast, og begyndte så en möisommelig*) vandring opover et dalføre, der tilslut bragte ham op på Snasahögarna, langt fra de kanter, hvor han mente at være. Da veiret nu var bedagelig**), kunde han her orientere sig, og kom så endelig efter en möisommelig march i dyp sne frem til folk på Åsan banevogterhytte øst for Enafors ved 2—3 tiden søndag eftermiddag.

Vi fire som blev igjen blev så enige om at söke længer ned i dalen, hvor vi kunde få bedre ly i en glissen bjerkeskog. Guldaal og Baumann drog så ut på en liten rekognoseringstur, mens Hellan og Benterud, som begge på dette tidspunkt var svært trætte og slitne, blev liggende igjen for at hvile den times tid de andre to skulle være borte. Benterud og Hellan satte op seilet og tok frem mat; men træthenen meldte sig og begge var tilbørlig til at sogne av. De skjönte at det kunde bli farlig at ligge i ro længer og besluttet så at røre på sig for at få varme i kroppen. Maten hadde gjort godt, for begge følte sig nu betydelig mere oplagt. Benterud forsøkte at stå bak på Hellans ski; men det gik ikke. Herunder kom de ned på vardingens igjen, og Hellan besluttede nu, da han trodde at være ikke så langt fra Stor-Erikvold, at fortsætte dit. Han overgav sin sæk til Benterud, som ingen hadde. Benterud hadde nemlig, da han mistet skien, efterlatt sækken og den anden ski bak en stor sten. Han kunde jo allikevel ikke komme frem med en ski, og da skaren bar ham, fandt vi andre det rigtigst at han i sin avkraeftede tilstand ikke fik noget at bære på.

*) mödosam. **) siktbart.
**. Pd shidor.

Hellan ba ham så vente der på de andre og på hjälpen. Kun ca. 200 meter efter at ha forlatt ham traf Hellan de to andre, som da var på tilbaketur og Guldahl, som mente vi burde slå os ned for natten, drog videre tilbage for at træffe Benterud, mens B. og H. fortsatte videre langs vardingens mot Stor-Erikvold. De fulgte vardingens ca. 1 mil, men tapte den så, og besluttede at vende tilbage til de to andre. Imidlertid lykkedes ikke dette for dem, og da det blev mørkt, måtte de gå til ro for natten. Det viste sig senere,

Tre av deltagarna i färden.

at de lå bare ca. 700 meter fra de andre, uten at disse hørte deres rop. Söndag morgen ved 4-tiden drog de videre, idet de orienterede sig efter solrødmen, da deres kompas var frosset istykker. Ved 6-tiden kom de ind på telefonledningen fra Blåhammaren og fulgte den til Storvallen, hvor de blev mottatt og pleiet på det bedste. En halv time efter deres ankomst drog 12 mand ut fra Storvallen efter at ha fåt oplysninger av de ankomne. Ekspeditionen fandt også snart Guldahls og Benteruds bivuak, men fandt kun en rygsæk og seilet.

Guldahl fandt ikke Benterud straks, da denne, som trodte at ha set en hytte i vest, hadde begit sig avsted tilfots på en möisommelig march mot denne i dyspsneen. Efter at ha sökt Benterud i flere timer fandt de endelig hverandre. De valgte sig straks et lunt sted for natten under en stor sten.

Söndag morgen ved 4-tiden hörte de rop og svarte straks. Håbet blussede straks op; men de blev skuffet, for ingen kom. Vinden bar nemlig over mot dem, og de andre hadde intet hørt. Som tidligere nævnt hadde Benterud mistet sin ski og i måneskinnet lykkedes det Guldahl at finde skien. Tilbaketur var nu mulig. Det lykkedes dem at finde vardingens fra foregående dag og fulgte denne indtil, hvad senere viste sig at være like under Blåhammarstugan. De trodde imidlertid at vardingens førte til toppen av fjeldet og la kursen om. Veiret var nu tyknet til, og det var bare et held, at de et par timer senere traf på Lilla Ulvåstugan, som ydet god beskyttelse trods dens faldefærdige tilstand. Her opholdt de sig i to dager. Benterud hadde i løpet af sidste døgn forfrosset både hænder og føtter, og hans tilstand blev stadig værre. I hytten fik de litt søvn på sig, som gjorde godt. Guldahl kunde spise og komme til kræfter. Benterud derimot kunde på grund av en voldsom törst ikke svælge en eneste bit. I det heletat var mangelen på noget at drikke det værste. Da Benteruds frostskader efterhånden var blit så betydelige, at han umulig yed egen hjælp kunde forlate hytten, var den eneste redning mulig, hvis Guldahl kunde nå frem til folk. Han forsøkte mandag morgen at begi sig avsted, men skjonte at veiret var for hårt. Endelig tirsdag morgen stilnet stormen såpas, at det var mulig for Gundahl at nå frem til Storlien, hvortil han hadde det bedste håb om at komme frem, da han havde avmerket retningen efter solen. Han nådte frem og blev hjertelig mottat. En ekspedition drog øieblikkelig avgårdé til Benterud og vendte onsdag middag tilbage med færdens sidste deltager.

Det er klart at en så hård påkjending som den vi blev utsat for på vor færd på en kraftig måte måtte blotte manglene ved vort utstyr såvelsom ved planlæggelsen af turen.

Når en sådan tur skal planlægges, må meget tages i betragtning, som lett forbigåes eller gives mindre vekt. Således bør man kjende sin egen og sine fællers ydeevne*) bedst mulig, og absolut sørge for at denne stiller sig likt for alle deltagere. Man må vite mest mulig nøyagtig hvor lange strækninger man kan tilbakelægge pr time under de forskjellige veir-, terræng- og føreforhold, og man må på

*) kamraters prestationsförmåga.

forhånd etter kartet ha dannet sig et billede av terrænet i grove træk. Av kart og kompas må man sørge for at ha førsteklasses ting, og med hensyn til kompas må dette være av enkleste konstruktion og absolut vandtæt. Kartene opbevares selvfølgelig i kartmappe.

Skiene bør være terrængski (ikke for smale). Bindingen må være enkle og stövlene godt tilpasset til disse. Flere av de norske patenter er udmerkede (Haug, Eriksen, Seeberg m. fl.). For at man ikke skal miste skien, som tilfældet var med Benterud, må man ha en ekstra bakrem i bindningen, der spændes over vristen.

Stavene må være solide, og vi anser håndremmer for absolut nødvendig, både for at opnå en lett gang og for at hindre tap af stavene. Videre er det nødvendig at kjende bruken av skismurninger for de forskjellige føreforhold, og ha med et godt utvalg av disse. Guldaahls tur tirsdag blev således i høi grad vanskelig gjort ved mangel på smurning.

Det viktigste av alt er selvfølgelig en hensigtsmessig beklædning. Denne må være enkel. De så almindelige brukte uldkjær viste sig således i snestorm helt ubruklig. (I kulde er de selvfølgelig udmerket.) De blev gjennemvåte og frös så til ispanser, der virket helt mot sin hensigt. Vindtøi viste sig at være udmarket, specielt utenpå udklær, og man burde gjennemføre anvendelsen av vindtøi til hele ens klædedragt. Således vindtøihætte, der i nakken er fastsyet til vindjakken og bør være utført sådan, at den kan snøres over halsen og ansigets nederste parti, så bare øine ne er frie. Vindjakken må kunne knæppes tæt sammen i halsen. Benklær av vindtøi savnedes i høi grad under færdens, og slike benklær må gjøres vide og ikke stramme over knærne som tilfældet er med de meget anvendte ridebuksetyper. De bør være så lange, at man kan stikke dem ned i skoene. For at hindre at disse blir våte, hvorved man let forfryser benene, kan man anvende ragsokker, som trækkes over skoene. Disse fryser nemlig til et ispanser, som holder skoene indenfor tørre. Vindtøisvætter*) viste sig at være udmerket anvendt utenpå almindelige vætter for at holde disse tørre. Man må ha tørt skifte med i sækken, og

*) vindtygsvantar.

reservevætter, i det heletat ha med ekstra av alt man lett kan miste.

Hvad der især savnedes under turen var noget at drikke, specielt for Benteruds vedkommende. Man bør derfor altid ha med hjælpemidler til at gjøre op ild med, og kokekar til snesmelting etc. Fyrstikker må medbringes i vandtæt pakning (blikæske, gummipose el. l.) og bør bæres på sig, ikke i sækken, som lett fyker fuld af sne, hvilket vi erfarte.

For at være sikker på at kunne gjøre op varme, har vi av erfarte fjeldfolk fåt det råd at medbringe en boks karbid, der lett antændes ved at lægges direkte på sneen.

Et seil eller presenning, syet i form av en stor vindsæk, bør medbringes ved længere turer, hvor deltagerne ikke har soveposer. En sådan egner sig fortræffelig ved leirslagnings, da den danner både gulv, væg og tak (cfr. Søylands posetelt).

Provianten må være lett og nærende. Den må være likt fordelt i hver mands sæk, og enhver spiser av sin egen sæk og ikke av de andres. Derved risikerer man ikke at finde sin sæk tom, når stormen kanskje har adskilt en fra de øvrige deltagere. Dette sidste var Ottesen en dyrekjøpt erfaring, da han de sidste dager kom på egen hånd.

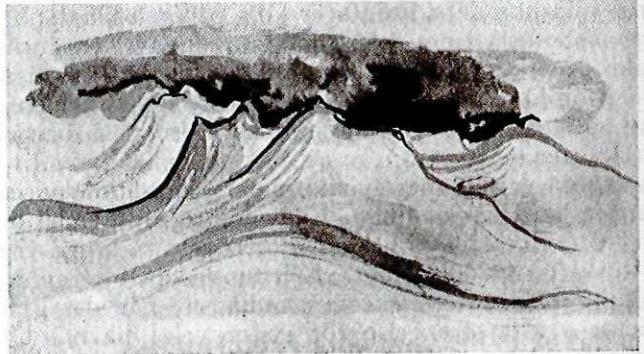
Provianten må være mest mulig færdiglavet på forhånd. Smørbrødene påsmurte, eggene kokte og lign., da man ellers kan risikere at måtte begynde mattillavning i en snestorm, når hænderne er valne og man fryser ved den mindste stillesitten.

Spirituosa er blit meget omdisputert som stimulancemeddel under hård påkjending. Vi hadde med os endel brændevin; men vi voktet os vel for at røre den så længe vi ikke ante, hvad vi hadde i vente. Spirituosa kan efter vor mening kun ha berettigelse som stimulance, når det gjælder en sidste kraftanstrenghed for en er vel i havn. Under andre forhold må den absolut frarådes, da den i længden sløver både ens viljekraft og ydeevne.

Sekretær Nordenson spør os i en skrivelse, om der fra svensk side kunde være gjort foranstaltninger for at bringe os hjælp tidligere, eller for at man vanskeligere skal kunne komme paa vildspor. Til det første vil vi svare, at det neppe var gjørlig at få en mere effektiv hjælp. Med hensyn til at forebygge lignende ulykker som den vi kom

ut for, anser vi det tilrådelig at stikke ut radialt fra alle turisthytter fangarmer av nogen kilometers lengde. Til disse fangarmer anvendes på höifjeldet kvist*, og disse kvisters indbyrdes avstand må være så liten at man selv i den sterkeste snestorm kan følge "armene". Disse fangarmer anvendes på de fleste befærdede påskeruter på höifjeldet i Norge, f. eks. Hardangervidda. Videre vilde et kraftig blinklys og en tåkelur**) være av stor nytte. En utstrakt veirmeldingstjeneste ved alle turisthytter, som har telefon, vilde sikkert hindre mange ulykker og er kanskje av de ting man lettest kunde iværksætte.

Det kunde ha vært interessant at komme nærmere ind på de enkelte deltageres psykiske tilstande under ferdens; men da dette er et temmelig ömtålelig tema, vil vi undlate dette og bare kraftig påpeke betydningen av at holde humøret oppe under slike forhold, og selv om alt synes svart for en, skal man dog prøve på at opmuntre sine ledsagere. Thi fortviler man er alt tapt.

*) ruskor. **) mistlur.

Statskogs utleiehytter i Trøndelag - og tips om turområder

Statskog har flere steder i Trøndelag hytter til utleie for allmennheten. Med utgangspunkt i våre hytter har du mange muligheter til friluftsaktiviteter: Bærplukking, jakt, roing, padling, ridning eller ganske enkelt vandre i skog og fjell eller ta en skitur.

Mange av hyttene er skogstuer med kulturhistorisk sus fra tidligere tiders innkvartering av skogsarbeidere, jegere og fiskere. Etter ønske fra friluftsfolk har vi over tid rustet opp dette tilbudet en del. Bygningene er derfor i bra skikk og har det nødvendigste av utrustning, selv om standarden gjenomgående er enkel. Her finnes det utstyret du trenger for et opphold, men du må selv ha med sovepose. Lett tilgjengelighet med bil og fin beliggenhet karakteriserer de fleste hyttene. Tilbuddet er basert på at alle gjør rein etter seg og forlater hytta slik de ønsker å komme til den selv. Hyttene er fordelt på steder rundt om i hele Trøndelag.

Bangsjøstua

Vi har også i de siste årene bygd noen nye hytter. Disse er tilpasset rullestolbrukere. En av disse hyttene er Bangsjøstua som ligger ved Bangsjøen i Bogn fritidsområde. Det meste av dette området ligger i Namdalseid kommune mot grensen til Steinkjer kommune. Her er det veldig gode fiskemuligheter og man kan få rør på flere kg. I tillegg til fiske er det god plass for småviltjegere i området. Det er også et populært område for multeplukking.

Holden fjellgård

Lenger sør i Nord-Trøndelag mot svenskegrensa finner vi Holden fjellgård i Snåsa kommune. Holden fjellgård er den midtre av tre eiendommer som ligger inntil svenskegrensa i Snåsafjella. 1,5 mil nordafor ligger Gjevsjøen og tilsvarende langt sørafor ligger Gaundalen. Vi vet at Holden fjellgård har hatt bosetting siden 1778, men det er også muligheter for at det har vært folk fast bosatt også før den tid. I dag er Holden uten fast bosetting. Men Statskog har satt husene i stand og prøvd å ta vare på noe

Av
Eva Kristin
Grøndal,
Statskog